

অবুজ মায়া

ৰমা দাশ

যেতিয়া ভৰ-দুপৰীয়া আমৰ তলে তলে, জামৰ তলে তলে ঘূৰি ফুৰাটোৱেই জীৱনৰ একমাত্ৰ ডাঙৰ উত্তেজনা আছিল; যেতিয়া গড়খাৱৈত, বৰষুণৰ পানীত কাকতৰ সৰু নাওখনি সাজি উটুৱাই দিয়েই মহা উল্লাস আৰু আমোদ উপভোগ কৰিছিলোঁ; যেতিয়া ফৰিংফুটা জোনাক ৰাতি আকাশৰ চপৰা-চপৰি শুকুলা মেঘৰ গাত সঁচাকৈয়ে ঐৰাৱত হাতীৰ খোজ দেখিবলৈ পাইছিলোঁ—গল্পটো ঠিক সেই সময়ৰ আৰু মনৰ আলসুৱা অৱস্থাৰ।

মোৰ এতিয়াও স্পষ্ট মনত আছে আমাৰ গুৱাহাটীৰ ঘৰৰ পাছফালে লগালগিকৈ প্ৰকাণ্ড এখন আমৰ বাৰী আছিল। সেই আমৰ বাৰীখন পাৰ হৈ বাঁহ গছৰ তলে তলে সৰু লুংলুঙীয়া এটা বাটে কিছু দূৰ গৈ থাকিলে মান-কচু আৰু পানী-মেটেকাৰে ঢাক খাই থকা, এটা আধা-মৰা পুৰণিকলীয়া সৰু পুখুৰী পোৱা গৈছিল। সেই পুখুৰীটোৰ কাণে কাণে গৈ থাকিলে ৰেললাইনটো পোৱা যায়। সেই ৰেললাইনটোৰ সিকাষেই আকৌ বৰ দীঘল এখন পাণ-তামোলৰ বাৰী। সেই বাৰীৰ দাঁতিতে আধা-টিনৰ আৰু আধা-খেৰৰ এটি সৰু জুপুৰি ঘৰ। সেই ঘৰটিৰ চোতালতে বৰ ৰঙাকৈ পকা এজোপা ডালিম গছৰ তলত, আমি তেতিয়া সেউতী বাই বোলা এগৰাকী মানুহক সদায় বৰ মন দি, তলমূৰকৈ কাপোৰ বৈ থকা দেখিবলৈ পাইছিলোঁ। সেইদিনত দিনটোৰ সকলো কৃতি আৰু আমোদৰ, সেই সেউতী বাইৰ ঘৰৰ চোতালখনেই আমাৰ এটি প্ৰধান গোপনীয় আড্ডাৰ দৰে আছিল।

মোৰ এতিয়াও স্পষ্ট মনত পৰে, আমি যেতিয়া দুপৰীয়া হাফপেণ্টৰ জেপে জেপে ছুৰী-কটাৰী আৰু নিমখৰ টোপোলা লৈ, গছৰ তলে তলে কেঁচা আম-কলি আৰু কৰ্জা-

টেঙা বিচাৰি ওলাইছিলোঁ, তেতিয়া সেই সেউতী বাইৰ চোতালতে থকা ডালিম গছ জোপাৰ তলত, আমাৰ দীঘলীয়া অভিযানৰ সদায় অন্ত পৰিছিলহি। আৰু আমি সেই ডালিম গছ জোপাৰ তলতে পৰি থকা ডাঙৰ শিলবোৰৰ ওপৰত বহি লৈ আমাৰ নিজৰ নিজৰ হাতৰ আৰু জেপৰ সামগ্ৰীবোৰ উলিয়াই লৈ, মহা আনন্দেৰে ভগাই-জগাই টপালি টপালি খোৱাত লাগি গৈছিলোঁ।

আমাক সেইদৰে দলে-বলে উপস্থিত হোৱা যেন দেখিলেই সেউতী বায়ে সদায় তেওঁৰ তাঁতশালৰপৰা উঠি আহিছিল আৰু আমাৰ লগত যোগ দি ঠিক আমাৰ সমনীয়া এজন সৰু ল'ৰাৰ দৰেই হাঁহি-ধেমালি কৰি তেওঁ নিজৰ ভাগৰ আম-কলি আৰু কৰ্জা-টেঙা হাত পাতি আমাৰ হাতৰপৰা খুজি নিছিল।

আমাৰ লগত ইমান বেছিকৈ মিলিছিল কাৰণেই বোধকৰোঁ সেই দিনত সেউতী বাইক আমি আটায়ে বৰ ভাল পাইছিলোঁ। সেউতী বাইৰ আগত আমাৰ দুখ-সুখৰ সকলো কথা পাতিছিলোঁ আৰু আন কি সেউতী বাইক শুনাই শুনাই কেতিয়াবা প্ৰবোধ দিছিলোঁ যে সেউতী বাইৰ ঘৰখন যদি উদং নহৈ তাত আমাৰ সমনীয়া এটি সৰু ল'ৰা থাকিলেহেঁতেন, তেনেহ'লে আমি তাকেই আমাৰ দলৰ ৰজা পাতি চাৰিওপিনে ফুৰাই লৈ ফুৰিলোঁহেঁতেন আৰু আটায়ে উৰাই-ঘূৰাই মৰম কৰিলোঁহেঁতেন।

কিন্তু তেনেকৈ ক'লেও আমি সেই দিনতেই কেনেকৈ সেই কথা অনুভৱ কৰিছিলোঁ যে সেউতী বাইৰ ঘৰখন কিবা কাৰণে নিচেই উৰুঙা আছিল। আৰু সেই ঘৰত, সেউতী বাইৰ বাহিৰে আৰু অইন জন প্ৰাণী কোনো থকাৰ সম্ভাৱনা নাছিল। আৰু কেতিয়াবা আমি যাব খুজিলেও সকলোৰে চকু এৰাই, লুকাই-চুৰকৈ, গা ঢাকিহে কোনোমতে পলাই যাব পাৰিছিলোঁ।

তেনে এটি বাধাৰ কাৰণেই বোধকৰোঁ সেউতী বায়ে আমাৰ লগত মিলোঁতে সদায় অলপ সংকোচে আঁতৰে আঁতৰে ব্যৱধান ৰাখি মিলিবলৈ যত্ন কৰিছিল। আমি বিচাৰিলেও তেওঁ কেতিয়াও আমাৰ লগত একেলগে আহি বহি কথা নাপাতিছিল। নাইবা ধেমালিতে কেতিয়াও আমাৰ গাত হাত দি, আনন্দতে হলি-গলি নকৰিছিল। আৰু আমি খুজিলেও তেওঁৰ পাকঘৰৰপৰা উলিয়াই নিমখ নাইবা অইন কোনো বস্তুকেই আমাক খাবলৈ নিদিছিল। আনকি কেতিয়াবা পিয়াহত পানী বিচাৰিলেও, চোতালৰ কুঁৱাটোৰপৰা পানী তুলি দি সেই পানী বাল্টিৰ কাণেৰে আমাৰ হাতৰ তলুৱাৰ ওপৰত ওপৰৰপৰা বাকি দিছিল।

সেউতী বাইৰ মৰমখিনি, এইদৰে অলপ আঁতৰে আঁতৰে পাইছিলোঁ কাৰণেই বোধকৰোঁ সেউতী বাইৰ প্ৰতি আমাৰ সকলোৰে কিবা এটি অদ্ভুত টান আছিল। আৰু আমি হেজাৰ মাৰ-ধৰ গালি-শপনি খায়ো, দিনটোৰ ভিতৰত এবাৰ নহয় এবাৰ তেওঁৰ

ওচৰলৈ যাবলৈ অশেষ চেষ্টা কৰিছিলোঁ আৰু মই হ'লে ৰাতিও কেতিয়াবা বিচিনাত শুই শুই ভাবিছিলোঁ যে সেউতী বাইৰ মাত-কথা আৰু চকুহাল নে মৰম-সনা, কেতিয়াবা তেওঁৰ বুকুৰ মাজত শুবলৈ পোৱাহেঁতেন বোধকৰোঁ আইতাৰ বুকুৰ মাজত শোৱাতকৈও আৰু বেছি ভাল লাগিলেহেঁতেন। কিন্তু সেইদৰে ভাবিলেও সেই কথা মই তেতিয়াই উপলব্ধি কৰিছিলোঁ যে আমাৰ ঘৰবোৰত যিমান দিনলৈ মা-দেউতা বা আইতাহঁত থাকে, সিমান দিনলৈ কেতিয়াও তেনে এটি কথা হোৱাৰ কোনো সম্ভাৱনাই নাছিল।

এদিন ভৰ-দুপৰীয়া।

মোৰ এতিয়াও ধুনীয়াকৈ মনত পৰে। মই অকলে অকলে আমাৰ বাৰীৰ মাজে মাজে বোধকৰোঁ মুগা নেউল এটা দলিয়াই পিছে পিছে খেদি আহিছিলোঁ ৰেলৰ লাইনটোলৈ।

এনেকৈ কেতিয়া যে ৰেলৰ লাইন পাৰ হৈ সেউতী বাইৰ ঘৰৰ ওচৰৰ সেই পাণ-তামোলৰ বাৰীখন পালোঁগৈ মই ক'ব নোৱাৰোঁ।

দূৰৰপৰাই তাৰে তামোল গছ এজোপাৰ আঁৰ লৈ মই মনে মনে সেউতী বাইৰ তাঁতশালৰ ফালে একেথৰে চাই আছিলোঁ। দেখিলোঁ সেউতী বায়ে আনকালৰ দৰে সিদিনাও তলমূৰ কৰি একান্তমনে বোধকৰোঁ তেওঁৰ তাঁতৰ কাপোৰৰ ওপৰত বাঁহৰ সৰু সৰু ছিৰিৰে আঁচু-সূতাৰ ডাঙৰ ডাঙৰ ৰঙা ফুল বাছি আছিল। আৰু সেই সূতাৰ ৰঙা বোলখিনি তেওঁৰ মুখত পৰি, সিদিনা মুখখন আৰু বেছি ধুনীয়া হৈ উঠিছিল।

এইদৰেই কিবা এটি এবাৰ নোৱাৰা মায়াত পৰি মই তামোল গছজোপাৰ আঁৰৰপৰা মনে মনে সেউতী বাইৰ মুখখনিলৈ ৰ'লাগি চাই আছিলোঁ। এনেতে সেই মুখখনিৰপৰা মোৰ চকু দুটা হঠাতে এবেলি যেন সেউতী বাইৰ ঘৰৰ পিৰালিৰ ফালে আঁতৰি গ'ল। আৰু সেই পিৰালিৰ ওপৰত এটা নহয় চাৰিটাকৈ ধুনীয়া ধুনীয়া মেকুৰী পোৱালি ঘূৰি ফুৰা দেখি মই হঠাতে সকলো পাহৰি লৰ মাৰি সেইখিনি পালোঁগৈ। আৰু তাৰে সৱাতোকৈ ধুনীয়া ফুটফুটীয়া বগা পোৱালিটো বুকুত সাৰটি লৈ সেউতী বাইৰ ওচৰলৈ দৌৰি আহি সেউতী বাইক মাতি ক'লোঁ,

—সেউতী বাই, সেউতী বাই, তোমাৰ এই মেকুৰী পোৱালিটো মই নিম দেই।

ইমান অকস্মাতে বোধকৰোঁ মোৰ সেই মাতষাৰ শুনি, সেউতী বাই তেনেই আচৰিত হৈ গ'ল আৰু মোৰ লগত ধেমালি কৰিবৰ কাৰণে হ'বলা, মোৰ চকুলৈ চাই হাঁহি মাৰি ক'লে—সোণ, সেই মেকুৰী পোৱালিটো মই তোমাক কেতিয়াও দিব নোৱাৰোঁ।

মই আচৰিত হৈ সুধিলোঁ,

—সেউতী বাই, কেলেই?

সেউতী বায়ে হাঁহি হাঁহি ক'লে,

—সোণ, সেই মেকুৰী পোৱালিটো মই মুকুটক দিম বুলি আগতেই কথা দি থৈছোঁ।

সেউতী বাইৰ কথাৰ প্ৰচ্ছন্ন ধেমালিটো মই তেতিয়াও সমূলি ধৰিব নোৱাৰিলোঁ, সেয়ে অন্তৰত এটি দাৰুণ আঘাত পোৱাৰ দৰেই চলচলীয়া চকুৰে সেউতী বাইৰ মুখলৈ চাই ক'লোঁ,

—সেউতী বাই, তুমি যদি সঁচাকৈ দিওঁ বুলি মুকুটক আগতে কথা দি থৈছ, তেনেহ'লে তাকেই দিব পাৰা। কিন্তু মই ভাবোঁ, মুকুটে নাপাই সেই পোৱালিটো মইহে পোৱা উচিত আছিল। কিয়নো, মুকুট নাইবা আমাৰ দলৰ আন সকলো ল'ৰাতকৈ, মই ডাঠি ক'ব পাৰোঁ, মইহে তোমাক বেছি ভাল পাওঁ। আৰু পাওঁ কাৰণেই আইতাৰ মাৰ-কিল আৰু গালি-শপনি খায়ো তোমাক সদায় এইদৰে দিনটোত এবেলি নহয় এবেলি দেখা দি যাওঁহি।

মোৰ সৰলতা ভৰা অন্তৰৰ এই অতি প্ৰগাঢ় কথাখিনি শুনি সেউতী বায়ে বোধকৰোঁ বেছি পৰ থিৰেৰে থাকিব নোৱাৰিলে। তেওঁ তাঁতশালৰপৰা উঠি আহি, তেওঁৰ ওচৰলৈ মোক চপাই নি তেওঁৰ কোলাত মোক সুমুৱাই লৈ, অতি মৰমেৰে মূৰৰ চুলিখিনি পিহি দি দি ক'বলৈ ধৰিলে,

—সোণ, সেই কথাটো মই ভালকৈ জানো। আৰু জানো কাৰণেই তোমাৰ লগত এইখিনি ধেমালি কৰিছিলোঁ। মই এই মেকুৰী পোৱালিটো মুকুট নাইবা আন কাকো নিদিওঁ। তোমাকেই দিম বুলি আগতেই বাছি থৈছোঁ। তাই অলপমান ডাঙৰ হ'লেই মাকৰ পিয়াহ এৰিলেই তুমি এদিন আহি লৈ যাবাহি।

সেউতী বাইৰ হাতৰ আৰু কোলাৰ এই প্ৰথম পৰশ পাই মোৰ সৰু অন্তৰখন সিদিনা আনন্দত একেবাৰে অধীৰ হৈ উথলি উঠিল। তাৰ পিছত মই যেন আৰু এক দণ্ডও তাত ব'ব নোৱাৰি কেৱল এটি নুবুজা উদ্ভাদনাত আকৌ ঘৰ অভিমুখে উৰ্ব্বশ্বাসে দৌৰিবলৈ ধৰিলোঁ।

এইদৰে দৌৰি আহি আমাৰ চোতালৰ মূৰতে আইতাক পাই, কিয় জানো ক'ব নোৱাৰাকৈয়ে মই তেওঁক জোৰেৰে বুকুত সাৱটি ধৰিলোঁ। আৰু কিবা এটা উচ্ছ্বাসত যেন অকস্মাতে নিৰ্বোধৰ দৰে কৈ পেলালোঁ,

—আইতা, আইতা, তোমাক মই আজি এটা কথা ক'ম, শুনিবা দেই।

মই ইমান উচ্ছ্বাসেৰে ক'বলৈ বিচৰা দেখি আইতাই বোধকৰোঁ কিবা এটি সন্দেহ কৰিলে আৰু সেই সন্দেহত তৎক্ষণাৎ মোৰ চকুলৈ পেন্দোৱাকৈ চাই অতি খঙেৰে সুধিলে,

—সোণ, মই নিশ্চয় জানো, তই আজি কিবা এটা ডাঙৰ জগৰ লগাই এইদৰে ঘৰলৈ দৌৰি আহিছ।

মই আৰু কথাটো বেছিপৰ লুকাবলৈ চেষ্টা নকৰি, হঠাতে কৈ পেলালোঁ।

—আইতা, তুমি সন্দেহ নকৰিবা। মই অইন কোনো ডাঙৰ জগৰ লগাই অহা নাই।

কেৱল ভুলতে গৈ গৈ এবেলি সেউতী বাইৰ ঘৰৰ ওচৰ পাইছিলোঁ। দূৰৰপৰাই চাই দেখিলোঁ, তেওঁৰ ঘৰৰ পিৰালিতে চাৰিটা ধুনীয়া ধুনীয়া মেকুৰী পোৱালি ধেমালি কৰি ফুৰি আছে। তাৰে আটাইতকৈ বেছি ধুনীয়া বগা ফুটফুটীয়া মেকুৰী পোৱালিটো তেওঁ মোক দিম বুলিছে। মই পোৱালিটো আমাৰ ঘৰত পুহিবলৈ আনিম দেই।

ইমান আবেগেৰে কোৱা সত্ত্বেও আইতাই মোৰ অন্তৰৰ আকুলতাখিনি বুজিবলৈ অকণো চেষ্টা নকৰিলে, বৰং অতি কুৎসিত নিৰ্মম এটি আক্ৰোশত, মোক হাতত ধৰি চোঁচোৰাই টানি, তেওঁৰ তাঁতশালৰ খুঁটা এটাতে জৰীৰে টানি টানি বান্ধি লৈ, এছাৰি এডালেৰে অতি নিষ্ঠুৰভাৱে কোবাবলৈ ধৰিলে।

নাজানো কেলেই আইতাৰ সেই অন্যায় শাসন আৰু অকাৰণ আক্ৰোশৰ বিৰুদ্ধে মোৰ শিশু-মনটোৱে সিদিনা অতি দুৰ্য্যোৰ প্ৰতিবাদ কৰি উঠিল। আৰু সেই চেঙালুটি পৰা পিঠিত নিৰ্মম কোবাবোৰ খায়ো মই খঙত কেৱল চিয়ৰি চিয়ৰি ক'বলৈ ধৰিলোঁ,

—আইতা, আইতা, ই তোমাৰ অন্যায়। ই তোমাৰ ভুল, সেউতী বাইৰ কোনো দোষ নাই, তুমি নাজানো সেউতী বাই অতি ভাল মানুহ, তুমি মোক হাজাৰ মাৰিলেও, কোবালেও মই সেউতী বাইৰ তালৈ যামেই। সেউতী বাইক ভাল পামেই.....

মোৰ মুখৰ বোধকৰোঁ এই ভীতিপূৰ্ণ কথাবোৰ শুনিয়েই, আইতাই সিদিনাৰপৰা মোৰ পহৰাত আৰু বেছি সতৰ্ক হৈ পৰিল। আৰু মই বাৰীৰ মাজেৰে সেউতী বাইৰ ঘৰৰ ফাললৈ লুকাই-চুৰকৈ যাব পৰা মোৰ সম্ভাৱ্য-অসম্ভাৱ্য সকলো বাট-পথকেই একেবাৰে বন্ধ কৰি দিলে।

লাভৰ ভিতৰত, সিদিনাৰপৰা ঘৰৰ ভিতৰতেই মই একপ্ৰকাৰ এটি অন্তৰীণ বন্দী-জীৱন যাপন কৰিবলৈ ধৰিলোঁ।

মোৰ চিন্তা হ'ল কেৱল দুটা।

কেনেকৈ সেউতী বাইৰ ঘৰৰ লগত মোৰ আগৰ সেই সংযোগটো পুনৰ স্থাপিত কৰিব পৰা যায়, কেনেকৈ তেওঁ দিব খোজা সেই মেকুৰী পোৱালিটো পোহাৰ কাৰণে এদিন গৈ তেওঁৰ তাৰপৰা আনিব পৰা যায়।

এইদৰে ভাবোঁতে ভাবোঁতে হঠাতে এদিন এটা নতুন উপায় মোৰ মগজুৰ মাজেদি বিজুলীয়াই গ'ল।

মই ভাবি পালোঁ যে সেউতী বাইৰ ঘৰৰ লগত আগৰ সেই সম্বন্ধ স্থাপন কৰাটো নাইবা তেওঁ দিব খোজা সেই মেকুৰী পোৱালিটো আমাৰ ঘৰলৈ অনাটো হয়তো আৰু কোনো দিনেই সম্ভৱপৰ নহ'বও পাৰে। কিন্তু কেনেকৈ যদি এদিন মই সেই মেকুৰী পোৱালিটো আনি মই মুকুটক দিব পাৰোঁ, তেনেহ'লে তাত আৰু কোনো বাধা নাই। আৰু হয়তো তেনে কৰিলে আইতাই কোনো দিনেই আচল কথাটোৰ

একো সম্ভেদ নাপাবও পাৰে।

মই যিমানেই এই কথাটো ভাবিবলৈ ধৰিলোঁ, সিমানেই কেনেবাকৈ এদিন পলাই সেউতী বাইৰ ঘৰলৈ যোৱাৰ কাৰণে মোৰ মনটো উগ্ৰাৱল হৈ পৰিল। আৰু মই অৰ্ধৈ হৈ দিনে-নিশাই কেৱল তাৰেই সুযোগ অন্বেষণ কৰিবলৈ ধৰিলোঁ।

এদিন হঠাতে দুপৰীয়া সেই সুযোগ আহি পৰিল। সিদিনা আইতাৰ শাসনৰ আৰু শেন-দুপ্টিৰ কিছু যেন শিথিলতা দেখি মই আকৌ বাৰীৰ ভিতৰত সোমাই পৰিলোঁ। আৰু ঠিক যেন বন্দী হোৱা জন্তু এটাৰ দৰেই ইপিনে-সিপিনে খুন্দিয়াই, বাট বিচাৰি সীমাৰ ওখ ছফুট চকোৱা আৰু নানা হেঙাৰ অতিক্ৰম কৰিও কেনেবাকৈ সেউতী বাইৰ ঘৰৰ ওচৰৰ সেই পাণ-তামোলৰ বাৰীখন পালোঁগৈ আৰু তাৰপৰা কেৱল উৰ্ধ্বশ্বাসে দৌৰিবলৈ ধৰিলোঁ।

ইমান দিনৰ এই বাধা আৰু নিষ্পেষণত বোধকৰোঁ মোৰ অন্তৰৰ আবেগটো সিদিনা আৰু বেছিকৈ উদ্বেলিত আছিল। গতিকে সেউতী বাইৰ ওচৰ পায়ৈ, তেওঁক চোতালতে বঁতৰ এটা লৈ মছৰা ফুৰাই থকা দেখিয়েই, মই আৰু বৈ থাকিব নোৱাৰিলোঁ, একেবাৰে পিছ পিনৰপৰা গৈ, তেওঁৰ ডিঙিত ভালকৈ সাৰট মাৰি ধৰি, তেওঁৰ মূৰৰ চুলিখিনিৰ মাজত মুখখন লুকাই লৈ কেৱল হুকুৰুকে কান্দিবলৈ ধৰিলোঁ।

মোক সেইদৰে কন্দা দেখি বোধকৰোঁ সেউতী বায়ে আন্তৰত দাৰুণ এটি আঘাত পালে, আৰু লাহেকৈ মোৰ হাতখনত ধৰি, কোলাৰ ওচৰলৈ টানি আনি, অতি মৰমেৰে বহুৱাই লৈ, লাহে লাহে সুধিবলৈ ধৰিলে,

—সোণ, তুমি আজি এইদৰে কান্দিছা কেলেই?

সেউতী বাইৰ মৰম-সনা সেই মাতৰ পৰশত মোৰ বোধকৰোঁ অন্তৰৰ সকলো বেথা একেবাৰে পাৰ ভাঙি নামি আহিল আৰু মই সেইদৰেই তেওঁৰ বুকুত মুখখন থৈ, হঠাতে এবেলি সুধি পেলালোঁ,

—সেউতী বাই, সেউতী বাই, তোমাৰ ইয়ালৈ আহিবলৈ ওলালে আইতাই মোক এইদৰে বাধা দিয়ে কেলে?

সেউতী বায়ে মোৰ এই আকস্মিক প্ৰশ্নটো শুনি কিছু পৰ থৰ হৈ ব'ল আৰু একো নোকোৱাকৈ মোৰ মুখৰ পিনে ব' লাগি চাই থাকি, অতি বেদনা-বিদ্ৰৱৰ দৰে দুটি চল্‌চলীয়া চকুৰে ক'বলৈ ধৰিলে,

—মই যে সমাজৰপৰা বহিষ্কৃত, সোণ! সেই কাৰণে.....

সেউতী বায়ে কি ক'লে কথাষাৰৰ কোনো অৰ্থ বুজি নাপাই, মই আকৌ এবেলি তেওঁক সুধিলোঁ,

—সেউতী বাই, তেনেহ'লে তোমাৰ ইয়ালৈ অহাটো আইতাই কোৱামতে আমাৰ অন্যায়?

সেউতী বায়ে মোৰ প্ৰশ্নটো শুনি বোধকৰোঁ আৰু বেছি আড়ষ্ট হৈ পৰিল আৰু কিছু পৰ সেইদৰে থৰ হৈ থাকি, মুক্ত আকাশৰ পিনে এটি হুমুনিয়াহ পেলাই, মোৰ চকুলৈ নোচোৱাকৈ কাণৰ ওচৰত অতি লাহে লাহে ক'বলৈ ধৰিলে, —অকল অন্যায়েই নহয় সোণ, মোৰ ইয়ালৈ আহিলে মানুহৰ পাপ লাগে; সিহঁতৰ জাতি যায়, ধৰ্ম যায়। আৰু বোধকৰোঁ ইহকাল-পৰকালো নষ্ট হয়। কিন্তু মই ক'ব পাৰোঁ, সেইবোৰ কেৱল বয়সত ডাঙৰ আৰু বুজন মানুহৰ কাৰণেই। তোমাৰ দৰে যদি অবুজন শিশু এটাই আহি এইদৰে মোৰ শুকান বুকুখনত কেতিয়াবা এখন্তেক সোমাই দুদণ্ডৰ কাৰণে অলপ আনন্দ দি যায় তেনেহ'লে তাৰ পাপ লাগে নে নালাগে সেই কথা মই ক'ব নোৱাৰোঁ। সেই কথা কেৱল একমাত্ৰ অন্তৰ্যামী ভগৱানেহে জানে।

কথাখিনি কৈ, যেন অতি ভয় পোৱাৰ দৰেই সেউতী বায়ে লাহে লাহে তেওঁৰ কোলাৰপৰা মোক মাটিত নমাই থ'লে, আৰু নিজৰ লগে লগে থিয় হৈ লৈ, তেওঁৰ বিহাৰ আঁচলেৰে গিৰগিৰাই বৈ অহা দুয়োটি চকুৰ পানীবোৰ মচিবলৈ ধৰিলে।

সেউতী বাইৰ চকুত জীৱনত এই প্ৰথমবাৰলৈ চকুপানীবোৰ দেখি, মোৰ যেন মনটোত কিবা এটা খেলিমেলি লাগি পৰিল। আৰু কেনেকৈ সেই অস্বস্তিকৰ পৰিস্থিতিৰপৰা ওলাই আহিব পৰা যায়, মই কেৱল তাৰেই পথ বিচাৰিবলৈ ধৰিলোঁ।

আচৰিত কথা, ইয়াৰ পিছত মোক ৰখোৱাৰ কাৰণে সেউতী বায়েও আৰু কোনো প্ৰয়াস নকৰিলে। গতিকে মুকুৰী পোৱালিটোৰ বিষয়ে যিষাৰ কথা তেওঁক কওঁ বুলি মই ইমান উদ্বাউল হৈ দৌৰি গৈছিলোঁ সেইষাৰ কথা মনৰ ভিতৰতে লৈ মই আকৌ উলটি আহিবলৈ বাধ্য হ'লোঁ।

বোধকৰোঁ মনৰ এনেকুৱা এটি নিদাৰুণ অৱস্থাৰ মাজেৰেই মই দকৈ কিবা ভাবি ভাবি সেই ভৰ-দুপৰীয়া নিজান বাৰীৰ মাজে মাজে আমাৰ ঘৰৰ ফাললৈ উভতি আহি আছিলোঁ।

এনেতে সেই মৰা পুখুৰীটোৰ পাৰতে, হঠাতে এটা বৰ ডাঙৰ দুঘটনা হৈ গ'ল।

পুখুৰীটো পাৰ হৈ, বাঁহৰ তলে তলে যোৱা, সেই লুংলুঙীয়া বাটটোৰ আধামান পাওঁতেই, মই হঠাতে এঠাইত, বাঁহৰ জোপোহা এটিৰ মাজৰপৰা ওলাই অহা, কিবা অদ্ভুত ক'লা-ম'লা বস্তু এটি দেখিবলৈ পালোঁ। আৰু বস্তুটি কি একো ধৰি নোহোৱা, আতংকত এবেলি একেবাৰে, গগন-ফলা এটা চিঞৰ লগাই দিলোঁ।

সেই চিঞৰৰ লগে লগে মোৰ ডিঙিৰ ভিতৰখন একেবাৰে কৰ্কৰীয়া শুকন হৈ আহিল, আৰু মোৰ হাত-ভৰিবোৰ ভয় আৰু ভাগৰত তেনেই অৱশ হৈ কঁপিবলৈ ধৰিলে।

মই তথাপি কোনোমতে অ'ত-ত'ত ধৰি, চুঁচৰি চুঁচৰি আমাৰ পাছফালৰ চোতালখনৰ মুখটো পালোঁহি। আৰু তাতেই আইতাই মোলৈ চাই বৈ থকা যেন দেখি, তেওঁৰ ভৰি দুখনতে অসহায়ভাৱে সাৰটি ধৰি মাটিত ধাচু কৰে বাগৰি পৰি গ'লোঁ।

ইয়াৰ পিছত আৰু কি হ'ল, মোৰ মনত নাই।

মই যেতিয়া আকৌ এবেলি ন-কৈ সংজ্ঞা ফিৰাই পালোঁ, দেখিলোঁ মই আমাৰ ঘৰৰ ভিতৰতে আইতাৰ বিছনাৰ ওপৰত তেনেই অৱশ্য হৈ পৰি আছোঁ। আমাৰ ঘৰৰ আটায়ে আঙুৰি ধৰি, বৰ গম্ভীৰ মুখ একোখন লৈ মোৰ মুখলৈ চাই আছে। আৰু আইতাই, তেতিয়াও মোৰ মূৰৰ ওপৰত জোলোকা জোলোকে ভৰা কলহৰ পানী দি ক'বলৈ ধৰিছে,

—সোণ, হেঁ ভৰা কলহৰ আৰু অলপমান পানী মূৰত ল। মই এই ভৰা কলহৰ পানীৰ লগত তোৰ মুখত কলাখাৰ অকণমান সুমুৱাই দিছোঁ। খালেই তই গাটো অলপ ভাল ফেল পাবি।

✓ মই এতিয়াই মালিনী বুঢ়ীৰ তালৈ গৈ, তাইৰ হতুৱাই জৰী এডাল বটাই আনি তোৰ বাউসিত বান্ধি দিম। ✓

—কিমান দিন তোক মই ক'লোঁ, ভৰ দুপৰীয়াখন চকু খাবলৈ বাৰীৰ মাজলৈ নাযাবি বুলি। তথাপি যদি মোৰ মূৰটো খাবলৈ কথাবোৰ শুনি নি।

✓ মই ঠিক বুজি পাইছোঁ, সেউতী মৰঁতীয়ে তোক কিবা আশ্বদী কৰিলে বুলি। কিন্তু ময়ো যদি সঁচাকৈ তোৰ বুঢ়ীমাৰ হওঁ, তাই বেটীকো মই এসেকা দিহে এৰিম। ✓

—বেটী! কলংকিনী, কুলটা! সমাজৰ আৱৰ্জনা! লোকৰ ঘৰৰ ল'ৰাৰ ওপৰত তাই এইদৰে চকু দিয়ে কৈলৈ? তাইৰ যদি ঘৰ-সংসাৰ কৰিবলৈকে ইমান হাবিয়াহ আছিল, নিজৰ গাটো সেইদৰে চুৰা খেদাইছিল কৈলৈ? দেশততো এতিয়াও ৰজা বা আইন-কানুন নোহোৱা হোৱা নাই? মই ঠিক বুজিব পাৰিছোঁ, এই ভদ্ৰ পাৰাখনৰ ইমান ওচৰত তাইক সেইদৰে কেতিয়াও থাকিবলৈ দিব নোৱাৰি।

—তই অকণমান ভাল হৈ ল। মই তাইৰ বিৰুদ্ধে এদিন গৈ কাচাৰীত গোচৰ দি আহিম। পুলিছ মতাই অনাম। কোনোৱে যদি একো নকৰে, মই গুণ্ডা লগাই দি তাইৰ ঘৰ-দুৱাৰবোৰ ভঙাই পেলাম। মুঠৰ ওপৰত, মই থাকোঁ মানে, কেতিয়াও এই কণ কণ ল'ৰাগালৰ মূৰবোৰ, এইদৰে তাইক খাবলৈ দিব নোৱাৰোঁ।

আইতাৰ সেই স্তম্ভমনি আৰু আশ্ৰয়লনবোৰ শুনিও মই সিদিনা মুখেৰে হেজাৰ চেষ্টা কৰিও আৰু একো মাতিব নোৱাৰিলোঁ। কিয়নো সেই আতংকৰ গম্ভীৰ অৱসাদৰ লগে লগে সিদিনা গধূলিৰপৰাই, মোৰ হাত-ভৰিবোৰ ক্ৰমে চৈঁচা পৰি, মূৰত তীৰ-কঁপে জ্বৰ উঠি আহিল। আৰু সেই জ্বৰেই শেষত একেবাৰে সন্নিপাতত পৰিণত হৈ মোক প্ৰায়

এমাহৰ কাৰণে বিছনাত তেনেই অজ্ঞানকৈ পেলাই থ'লে।

এই অসুখত প্ৰায় চাৰি সপ্তাহ ভুগি, মই এদিন যেতিয়া অলপ সুস্থ হৈ বিছনাত উঠি বহিলোঁ, দেখিলোঁ মোৰ চাৰিওকাষৰ পৃথিৱীখন যেন তেনেই সলনি হৈ গৈছে।

মা, দেউতা, আইতা, আন কি মোৰ লগৰ বন্ধু-বান্ধৱসকলৰ মুখতো, আগৰ সেই উচ্ছাস আৰু উদ্দীপনা যেন অকণো নাই। সকলোৰে মুখবোৰ অতি অসন্তৰ্কপে শুকান, আন্ধাৰ আৰু গম্ভীৰ।

মই সেই গম্ভীৰতা দেখিয়েই নিজৰ মনৰ ভিতৰতে নানা কথা কল্পনা কৰি লৈ, সিদিনা মোৰ বন্ধু মুকুটক বিছনাৰ তেনেই ওচৰতে পাই, হঠাতে সুধি পেলালোঁ,

—মুকুট, তহঁতে আগৰ দৰে মোৰ লগত কথা নাপাত কৈলৈ?

মুকুটে ইফালে-সিফালে চাই অলপ সতৰ্ক হৈ লৈ ক'লে,

—সোণ, তই ক'ব নোৱাৰ, বোধকৰোঁ তোৰ বৰ টান নৰিয়া হৈছিল। এই নৰিয়া হোৱাৰ কাৰণেই তোৰ ওচৰলৈ আমাক ইমান দিনে কাকো আহিবলৈ দিয়া নাছিল। এতিয়াহে অলপ সকাহ পোৱা দেখি আমি দুখোজ-এখোজকৈ ওচৰ চাপি আহিবলৈ আৰম্ভ কৰিছোঁ।

মুকুটক গাৰ ইমান ওচৰতে পাই, সংজ্ঞা পোৱাৰপৰাই ইমান দিনে যিটো কথা জানিবলৈ মই অতি ব্যগ্ৰ হৈ আছিলোঁ, সেই কথাটোক হঠাতে সুধি পেলালোঁ,

—মুকুট, তহঁতে সেউতী বাইৰ কথা কিবা ক'ব পাৰ জানো?

মুকুটে প্ৰশ্নটো শুনি অতি গম্ভীৰভাৱে চাৰিওফালে এবাৰ আকৌ চাই লৈ মোৰ বিছনাৰ নিচেই ওচৰলৈ আহি অতি লাহে লাহে ক'লে,

—সোণ, ক'বলৈ গ'লে সি বহু কথা। তোক আটাইখিনি বোধকৰোঁ আজি ক'ব নোৱাৰিম। তাতে তই গাটো এতিয়াও একেবাৰে ভাল পোৱা নাই। তই গা টঙাই আৰু অলপ সবল হৈ উঠ, মই এদিন মনে মনে আহি তোক গোটেই কথাবোৰ কৈ যাম।

মুকুটৰ সেই কথা শুনি, মই অতি অধৈৰ্যভাৱে তাৰ হাতখনত খামুচি ধৰি মোৰ বিছনাৰ একেবাৰে কাষলৈ টানি আনি ক'লোঁ,

—মুকুট, মই এই দুৰ্বল দেহাৰে ইমান দিন কেতিয়াও বাট চাব নোৱাৰিম। তই আজিয়েই মোক অলপ কৈ যা, সেউতী বাই আছে নে নাই? কিয় জানো মোৰ মনতে এটা বৰ ডাঙৰ দুশ্চিন্তা হৈছে, তেখেতৰ কিবা দুৰ্ঘটনা হোৱা বুলি।

মুকুটে মোৰ অনুৰোধ এবাৰ নোৱাৰি মোৰ বিছনাতে বহি লৈ অতি সতৰ্কভাৱে একেবাৰে সৰু সৰু মাতাবে ক'বলৈ ধৰিলে।

—সোণ, তই ঠিকেই অনুমান কৰিছ। সেউতী বাইৰ সঁচাকৈ এটি বৰ ডাঙৰ দুৰ্ঘটনা হৈছে! তেখেত আৰু এই পৃথিৱীত নাই।

—নাই? ক'লে গ'ল?

—ক'লৈ গ'ল সেই কথা তোক মই ক'ব নোৱাৰিম। মুঠৰ ওপৰত তেওঁৰ মৃত্যু হৈছে।

—মৃত্যু হৈছে!

—মৃত্যু হোৱা বুলিও ঠিক ক'ব নোৱাৰোঁ, তেওঁ হেনো নিজে নিজেই এদিন আত্মঘাতী হৈ মৰিছে।

—তেওঁ কিয় এই মাৰাত্মক দুৰ্ঘটনাটো কৰিলে?

—সি বোধকৰোঁ এনেকৈয়ে এদিন হ'ল।

—সেইদিনাখন তেওঁৰ তাৰপৰা উভতি আহোঁতে বাটত চক খাই তাই সন্নিপাত জ্বৰত পৰাৰ খবৰটো তেওঁ যেতিয়াই পালে তেতিয়াৰপৰাই বেচেৰীৰ গাত একেবাৰে তত নাইকিয়া যেন হৈ পৰিল। তেওঁ প্ৰত্যেক দিনে খবৰ ল'বলৈ আহি তহঁতৰ ঘৰৰ নঙলা-মুখতে বৈ আছিলহি। কিন্তু মামা, মামী আৰু আইতাহঁতে তেওঁক এদিনো তাৰপৰা ইফাল হ'বলৈ নিদিলে, বৰং প্ৰত্যেক দিনে নানা কটু কথা কৈ অভদ্ৰ ব্যৱহাৰ কৰি তেওঁক তাৰপৰাই ফিৰাই পঠিয়ালে।

সেই বৰ দুৰ্বল হৈ পৰা বুলি শুনি, তেওঁ এদিন তোক দিবলৈ দুটামান বেদানা আৰু আঙুৰ গুটি কোঁচত ভৰাই লৈ তহঁতৰ ঘৰলৈ আহিছিল। কিন্তু সেইদিনাখন আইতাই তেওঁক জপনামুখৰপৰাই আঁতৰাই পঠিয়ালে। অকল সেয়ে নহয়, তেওঁ বাহিৰে বাহিৰে দি যোৱা সেই ফলগালো জাপৰী বুঢ়ীৰ হতুৱাই তেওঁৰ চকুৰ আগতে একেবাৰে বাটৰ নৰ্দমাতে নি পেলাই দিয়ালে।

তাৰ পিছত তোৰ অসুখৰ শেষৰফালে জ্বৰৰ প্ৰকোপত তই প্ৰত্যেক দিনে ৰাতি কিবা এটা মেকুৰী পোৱালিৰ কথা কৈ প্ৰলাপ বকা বুলি শুনি তেওঁ এদিন তোক দিয়াৰ কাৰণে মেকুৰী পোৱালি এটা লৈও ইয়ালৈ আহিছিল। কিন্তু সিদিনাখনো আইতা আৰু জাপৰী বুঢ়ীহঁতে তেওঁক জপনাৰ ইফাল হ'বলৈকে নিদিলে। আৰু তাৰেপৰাই নানা গালি পাৰি অপমান-বিকৰ্ণনা কৰি তেওঁক খেদি পঠিয়ালে।

এইবোৰ কাৰণেই কেইদিনমানলৈ সেউতী বায়ে তেওঁৰ ঘৰৰ ভিতৰতে বৰ মন মাৰি উদ্ভাৱল হৈ আছিল।

কিন্তু আইতা আৰু মামীহঁতে ইমানতো ক্ষান্ত নহৈ এদিন হেনো মামাৰ হতুৱাই তেওঁৰ বিৰুদ্ধে কাছাৰিত কিবা এটা গোচৰ দিয়ালেগৈ। তাৰেই ফলতে হ'ব পায় এদিন কেইটামান ৰঙামুৰা পুলিছ আহি সেউতী বাইৰ ঘৰটো তেনেই ঘেৰি পেলালে আৰু তাৰপৰা বয়-ৰাষ্ট্ৰ উলিয়াই দলিয়াই পেলাবলৈ ধৰিলে। সিহঁতে সেউতী বাইকো জোৰ-জুলুম কৰি তাৰপৰা উলিয়াই দিব খুজিছিল। কিন্তু সেউতী বাই মাতি নহ'ল। তেওঁ ক'লে যে তেওঁ দুদিন পিছতেই তাৰপৰা নিজে নিজেই আন এঠাইলৈ গুচি যাব।

তাৰ পিছদিনাখনেই বোধকৰোঁ তোৰ অসুখ বৰ চাৰ। ডাক্তৰে কৈছিল ৰাতিটোৰ ভিতৰতে কি হয় হেনো একো ক'ব নোৱাৰি। আমি খবৰটো পাই বৰ দুখ মনেৰে পাৰিলে সেউতী বাইকো কোৱাৰ কাৰণেই তেওঁৰ ঘৰৰ ফালে ফুৰিবলৈ গৈছিলোঁ। তেওঁ আমাক দেখিয়েই মনে মনে ঘৰৰ ভিতৰলৈ মাতি নিলে আৰু বৰ দুখ মনেৰে ক'বলৈ ধৰিলে,

—মইনাইত! তোমালোকেতো দেখি আছা; মই জনাত সোণৰ কোনো অহিত চিন্তা কৰা নাই। তাৰ কোনো অন্যায় কৰা নাই। দিনে-নিশাই ভগৱানৰ ওচৰত কেৱল তাৰ ভালৰ কাৰণে খাটি আছোঁ। তথাপি যদি কিবা কাৰণে মোৰ দোষ হৈছে, মই নজনাকৈ তাৰ কিবা অন্যায় কৰিছোঁ, তেনেহ'লে তাৰ কাৰণে মই প্ৰায়শ্চিত্ত কৰিবলৈকো সাজু আছোঁ। তোমালোকক সাখী ৰাখি মই আজি ক'লোঁ যে মই মৰিলে যদি সঁচাকৈয়ে সোণৰ কিবা উপকাৰ হয়, তেনেহ'লে মই হাঁহি হাঁহি এই দেহা বিসৰ্জন দিবলৈকো প্ৰস্তুত আছোঁ। মই কেৱল বিচাৰোঁ মোৰ কাৰণে সোণৰ যাতে একো অন্যায় নহয়। সোণে যেন অকালতে প্ৰাণ হেৰুৱাব লগীয়া নহয়।

শুনিলোঁ, সেইদিনাখনেই হেনো ৰাতি সেউতী বায়ে তেওঁৰ ঘৰত কিয় জানো ডিঙিত চিপ-জৰী লগাই আপোন-ঘাতী হৈ মৰিল। আৰু আচৰিত কথা, সেই ৰাতিৰপৰাই হেনো তোৰ ইফালে লাহে লাহে অলপ সকাহ পৰি আহিবলৈ ধৰিলে।

তাৰ পিছদিনাখন দুপৰীয়া আমি সেউতী বাইৰ অকলশৰীয়া ঘৰটো দূৰৈৰপৰা আলেঙে আলেঙে চাবলৈ গৈছিলোঁ। দেখিছিলোঁ যে এগালমান ৰঙামুৰা পুলিছ আহি তেওঁৰ ঘৰখন একেবাৰে ঘেৰি পেলাইছিল। আৰু সিহঁতে চাৰিওপিনে ঘূৰি-পকি চাই, কিবাকিবি লিখি লৈ তেওঁৰ মৰা দেহাটো হাস্পতালৰ হালধীয়া গাড়ীখনত ভৰাই কেনিবাৰি তুলি লৈ গৈছিল।

কথাখিনি কৈ, মুকুটে তাৰ ৰঙাপৰা চল্‌চলীয়া দুয়োটা চকুৰে মোৰ চকু দুটালৈ একেথৰে বহু পৰ চাই ৰ'ল।

আৰু ময়ো যেন আবেগৰ প্ৰাচুৰ্যত মুখেৰে একো মাতিব নোৱাৰি কেৱল তাৰ হাত এখন মোৰ হাতেৰে জোৰকৈ খামুচি ধৰি থাকিলোঁ।

মুকুটে সেইদৰেই আৰু কিছুপৰ নীৰব আছিল। মই নিজেই সেই নীৰবতা এবেলি ভংগ কৰি সুধিলোঁ,

—মুকুট, তই সেউতী বাইৰ সেই মেকুৰী পোৱালিটোৰ কথা কিবা ক'ব পৰা জানো?

মুকুটে মোৰ সেই প্ৰশ্নটো শুনি মোৰ হাতখন এৰুৱাই থৈ, কেনিবাৰি হঠাতে ওলাই গ'ল। আৰু অলপ পিছতেই ডিঙিত ধুনীয়া ৰঙা ৰিবন-মৰা নোদোকা, বগা, ফুট-ফুটীয়া মেকুৰী পোৱালি এটা আনি মোক দেখুৱাই লৈ ক'লে,

—সোণ, সেউতী বায়ে তোক দিবলৈ অনা এইটোৱেই সেই মেকুৰী-পোৱালিটো। শেষদিনাখন মই যেতিয়া তেওঁৰ ঘৰত তেওঁক লগ পাইছিলোঁ, তেওঁ মোক কৈছিল,

—মুকুট, মই এই মেকুৰী পোৱালিটো সোণক দিম বুলিয়েই বাছি থৈছিলোঁ। কিন্তু দিব নোৱাৰিলোঁ। সেয়ে পোৱালিটো তোমাকেই দিলোঁ। তুমি তাক তোমালোকৰ ঘৰত নি অতি যতনেৰে ৰাখা যেন, আৰু সোণ যেতিয়া ভাল হৈ উঠে, তেওঁক দি দিয়া যেন।

কথাষাৰ কৈ মুকুটে সেই মেকুৰী পোৱালিটো এটা যেন অতি পবিত্ৰ স্মৃতিৰ বস্তুৰ দৰেই মোৰ ওচৰলৈ আগবঢ়াই দিলে আৰু আমি দুয়ো সেই মেকুৰী পোৱালিটোক আমাৰ দুয়োৰে বুকুৰ মাজত সাৰটি লৈ, কিবা যেন এটা বুজাব নোৱাৰা বেথাত একেবাৰে হুক্‌হুক্‌কৈ কান্দিবলৈ ধৰিলোঁ। যেন সেই কান্দোনৰ আৰু শেষ নাই, অন্ত নাই, বিৰাম নাই।

◆◆◆◆